

Beskärning av plommon och körsbär

Frukträd beskärs för att hålla träden livskraftiga med bra balans mellan tillväxt och fruktsättning under så många år som möjligt. För att frukten ska bli god och av bra kvalitet är det också viktigt att det kommer in ljus i kronan.

Beskärning utgår alltid från art, sort och växtsätt. När det gäller plommon och körsbär spelar det bland annat roll om det handlar om enstammiga träd eller flerstammiga träd och buskar.

Plommon

Inom plommongruppen finns det både rotäktade och förädlade exemplar. De rotäktade växer ofta som buskar eller flerstammiga träd medan de som är ympade eller okulerade på en grundstam växer som träd. Grundstammen styr då storlek, hårdighet, fruktsättning och hur gammalt trädet blir.

Plommon har ofta spetsiga grenvinklar och infästningar i stammen. Det gör att grenarna riskerar att brytas sönder när de tyngs av frukt. En positiv egenskap är att plommon tål viss reduceringsbeskärning eftersom de kan skjuta nya skott från äldre grenar och från stammen.

Sötkörsbär/bigarrå

Unga sötkörsbär växer ofta mycket kraftigt även om de har en svagväxande grundstam. De har svårt att hantera större beskärningssår och att skjuta nya skott från sovande knoppar, speciellt på äldre grenar nära stammen. Träden hanterar sår bäst i de yttre, mer aktiva delarna av kronan.

På årsskott, det vill säga skott som växt ut det senaste året, har den yttre halvan tillväxtnoppar och den inre halvan sovande knoppar eller blomknoppar. Tvåårsskott har flest blomknoppar. Den del av grenen som är tre år eller äldre har sovande knoppar som sällan vaknar.

För att få ett plockvänligt träd är det nödvändigt med årlig beskärning från första året. Ett

träd som blivit stort är svårt att förminska utan att det angrips av svampsjukdomen silverglans/purpurskinn eller bakteriesjukdomen gummiflöde.

Surkörsbär och moreller

Surkörsbär fungerar bäst som rotäktade buskar. De har långa tunna grenar och skjuter villigt nya skott från rötter och äldre stammar.

Det är vanligt med förädlade träd, men de är svåra att få långlivade. Det beror främst på att surkörsbär ofta angrips av svampsjukdomen blom- och grentorka, som snabbt kan döda hela grenpartier.

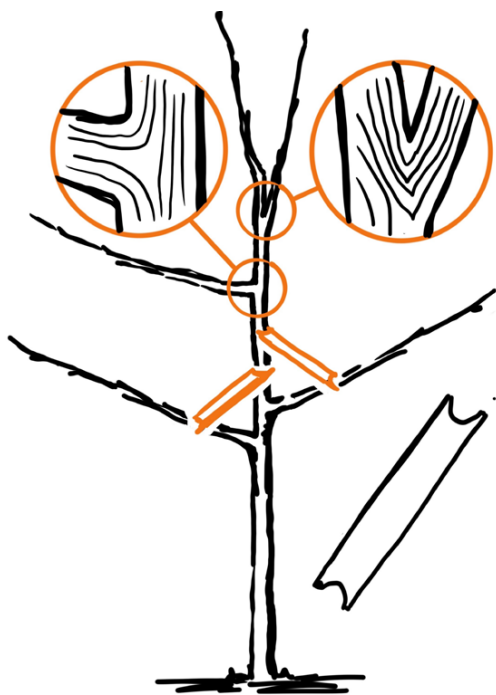

Ett cirka 20 år gammalt bigarråträd som beskurits vart tredje år genom inkortning av de längsta grenarna.

Träd – etableringsbeskärning

Plommon- och körsbärsträd planteras helst under sensommar-höst. Har trädet långa årsskott (över 60 cm) som riskerar att knäckas av snö, görs en lätt beskärning, då maximalt en tredjedel av skotten tas bort. Nästa år, helst en månad före knoppsprickning, görs etableringsbeskärningen. Den är hård, men trädet klarar det under viloperioden. En lika hård beskärning på sensommaren kan leda till att skotten dör. Under vårvintern är det också låg risk för sjukdomsangrepp i snittyterna, övervallningen går snabbt och tillväxten blir kraftig.

Trädet, som oftast är två år, har sällan några blomknoppar och möjligheten finns att klippa in topp och grenar för att få en välförgrenad krona med 45-gradiga grenvinklar: Välj ut en tydlig topp i trädet. Ta bort det skott som konkurrerar med toppen. Välj ut tre stadiga grenar som växer snett utåt uppåt. De bör sitta jämnt fördelade runt stammen. Klipp bort övriga grenar. Korta in de kvarvarande grenarna så de är cirka 50 cm långa. Klipp ovanför en knopp som går utåt. Toppskottet toppas 50–70 cm ovanför översta grenen. Klipp gärna några millimeter utanför knopparna. Då är risken att knoppen skadas minimal.

Vid spetsiga grenvinklar kan en spärrsticka användas en eller två säsonger för att göra vinkeln trubbigare. Vid 45 graders vinkel snett utåt uppåt blir det en jämn årsring runt hela grenen in mot stammen och ingen invuxen bark mellan stam och gren.

Träd – uppbyggnadsbeskärning

Uppbyggnadsbeskärning görs de första fem åren under senvinter-vår. Då används i princip bara sekatoren. Konkurrentskott tas bort. Ledskott (årsskottet som förlänger grenen) som är över 50 cm långa kortas in med en tredjedel. Toppskottet toppas med en tredjedel om det är längre än 60–80 cm. Blir ett årsskott inkortat mer än hälften är det risk att det dör tillbaka. Felriktade skott klipps bort vid en förgrening.

→ **För plommon** är det viktigt att ha koll på grenvinklarna, så de blir stadiga. Bäst är om grenen växer 45 grader utåt och uppåt. På grenarna bildas snabbt många korta sidoskott med blomknoppar som kan hämma tillväxten. Är årstillväxten kortare än 20 cm bör hälften av sidoskotten klippas bort.

→ **Sötkörsbärs-/bigarråträd** växer kraftigast som unga. Uppbyggnadsbeskärningen är den absolut viktigaste beskärningen eftersom man inte kan förminska träden senare. Ju fler årsskott som har blivit toppade och förgrenat sig, desto mer bär får man.

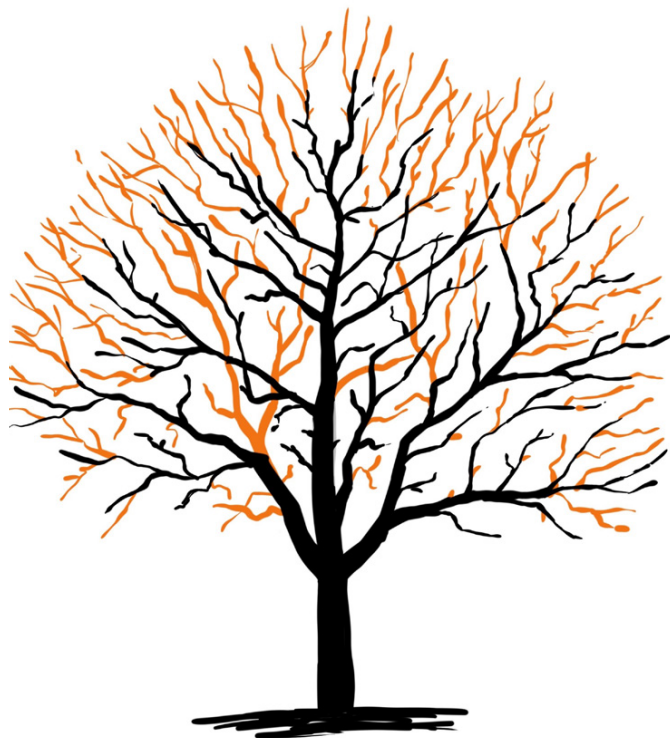
→ **Surkörsbärs- och morellträd** har inget behov av uppbyggnadsbeskärning mer än eventuell kronhöjning.

Träd – underhållsbeskärning

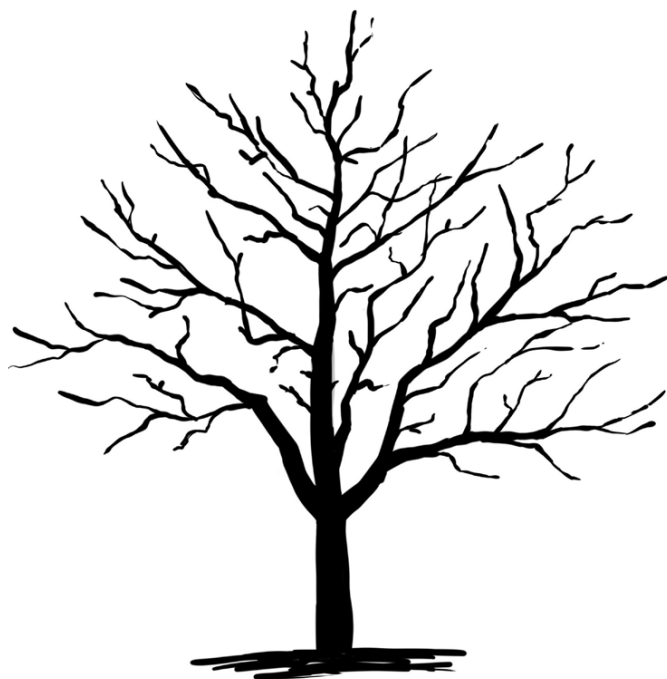
Efter de första fem åren övergår beskärningen successivt till underhållsbeskärning. I de milda delarna av landet görs den helst under första delen av kartbildningen när årsskotten har vuxit ut. Då är risken för svamp- och bakterieangrepp minst. I kallare klimat är risken för smitta liten och man kan vänta med beskärningen tills efter skörden.

→ **Plommonträdets** beskärning går mest ut på att ta bort några längre grenar vid lämpliga förgreningar, för att släppa in solljus i trädkronan. Gallra bort äldre fruktved så nya fruktskott får plats. Allt görs med försiktighet och det kan gå något eller några år mellan beskärningstillfällena. Allt beroende på tillväxten. Har trädet stannat i växten kan det vara aktuellt att, före knoppsprickningen, beskära lite kraftigare för att få igång tillväxten.

→ **Sötkörsbärs-/bigarråträd.** Här handlar det om att följa de längsta grenarna och klippa eller såga vid en förgrening. Ibland sker beskärningen långt ut i kronan och ibland längre in. Den här beskärningen görs med varsam hand för att inte stressa

FÖRE

EFTER

Reducerings- och vitaliseringsbeskrning av ett förvuxet bigarråträd.

trädet. Helst ska inte mer än en 20 procent av lövmassan tas bort. Optimalt är att ta bort tvåårs-skott som givit skörd så att nya årsskott kan ta deras plats. Undvik att toppa årsskotten. För mycket sporrbeskrning kan leda till att trädet börjar dö.

→ **Surkörsbär och morellträd** får växa mer buskigt. Underhållsbeskrning handlar om att gallra bort enstaka genar ända inifrån stammen och göra plats för nya grenar. Detta görs strax före knopp-sprickningen på våren. Under sommaren klipps döda grenar bort för att inte sprida blom- och grentorkans sporer. Ibland räcker det för att hålla trädkronan vital. Eftersom det sker ett kontinuerligt utbyte av grenar kan man acceptera att tunna grenar ligger och skaver mot varandra.

Träd – reducerings- och förnygringsbeskrning

Att förminska eller förnygra plommon och körsbär är osäkert. Det kan gå bra, men trädet kan också dö. Trädets vitalitet avgör. Är årstillväxten över 20 cm brukar det gå bra. Då är det bäst att förnygra trädet under juni-augusti. Är tillväxten svag görs ingreppet på senvintern strax innan trädet vaknar.

Vid reduceringsbeskrning handlar det om att följa de längsta grenarna ner till en lämplig förgrening där snittytan inte blir större än 5–8 cm i diameter och grenen som ska ta över är minst 2–3 centimeter i diameter. Då får man en så snabb övervallning som möjligt. Upp till 40 procent av bladmassan tas bort. Efteråt bör trädet få växa i tre år innan de nya skotten beskärs.

Syftet med beskrning av fruktträd

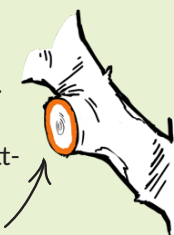
Trädets ålder	Typ av beskrning	Tidpunkt	Syfte
Nyplanterat	Etableringsbeskrning	Vårvinter	Kraftig tillväxt
Första 5 åren	Uppbyggnadsbeskrning	Vårvinter	Skapa tålig krona med ljusinsläpp
Fruktgivande ålder	Underhållsbeskrning	Vårvinter, sommar	Skapa ljusinsläpp och balans mellan tillväxt och skörd
För stort träd eller äldre träd	Reducerings- och vitaliseringsbeskrning	Vårvinter, sommar	Förnygra eller förminska trädet och förebygga risker

→ **För plommon** räcker det ofta att ta bort gamla hängande partier med fruktved som förtätar träd-kronan. Spara alla små skott som verkar vitala.

→ **Surkörsbär och moreller** går sällan att föryngra eller reducera med ett hållbart resultat. Vill man chansa går det att såga bort alla gamla grenar inne vid stammen före knoppsprickningen. Spara då de tunna, unga skott som kan finnas vid stammen.

Att ta bort en större gren

→ Ibland är man tvungen att ta bort en större gren. Då är det viktigt att såga utanför grenkragen. Lämna gärna en minitapp på 5 mm. Det minskar risken att kambiumet torkar innan tillväxten startar. Sår balsam eller ympvax skyddar och skyndar på övervallning av större snittytor. Det läggs på som en sträng över barken och den yttre delen av veden. Veden i mitten står emot rötsvampar bättre om den får torka.

Buskar och flerstammiga träd

Etableringsbeskärning: Välförgrenade exemplar behöver ingen etableringsbeskärning. Finns bara några få grenar behövs en etableringsbeskärning följande senvinter-vår. Klipp då tillbaka alla skott till 20–30 centimeter över marken. Gärna på lite olika höjd. Det stimulerar växten att förgrena sig och skjuta fler rotskott. Någon uppbyggnadsbeskärning behövs ej.

Underhållsbeskärning: Efter cirka fem år är det dags att börja med underhållsbeskärning. Den utförs bäst precis innan knopparna börja svälla på våren. Beskärningen går ut på att hålla busken lagom luftig i mitten, så det finns plats för nya skott. Klipp eller såga bort några av de äldre skotten i mitten av busken cirka 10 centimeter över marken. Skott som ligger mot varandra eller hänger ner mot marken kan också tas bort. Långa skott och skott som hänger ut från busken kan kortas in

vid lämplig förgrening. Som mest tas en tredjedel av grenmassan bort.

Är tanken att få ett flerstammigt träd så börjar man efter 5 år att gallra bort alla skott som inte ska bli stammar. Detta görs bäst under sommaren. Kvarvarande skott behandlas som träd, se avsnittet Träd - underhållsbeskärning.

Reduceringsbeskärning. Buskformade plommon och körsbär är enkla att föryngra eller reducera. På senvintern-tidig vår innan knopparna börjar svälla sågas alla äldre stammar av cirka 10 centimeter över marken. Finns det unga skott som kommer nerifrån marken lämnas de. Om de är långa och vingliga kan de kortas ner till 50–80 centimeters höjd. Nu kommer nya skott från både roten och de kvarlämnade stubbarna. Inom några år har man en ny buske som börjar ge skörd igen. Efter 5 år är det dags att påbörja underhållsbeskärningen.

FÖRE

EFTER

Reducerings- och vitaliseringsbeskärning av surkörsbär i buskform.

LÄS MER

Faktablad 35, *Beskärning av fruktträd.*

RIKSFÖRBUNDET
SVENSK TRÄDGÅRD